

Тесленок І.М., канд. екон. наук, доцент
Третякова М.О., студ. гр. ФЕУ-311м
НУ «Запорізька політехніка», Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ КЕРІВНИКАМИ ТЕРИТОРИАЛНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність визначеної теми у сьогоднішніх реаліях не викликає сумніву, адже вторгнення на територію нашої країни ворожої армії Російської Федерації призвело до руйнівних наслідків в Україні та введення воєнного стану. На сьогодні ми маємо багато регіонів, які досі знаходяться або під окупацією ворожої армії, або в яких ведуться активні бойові дії, або в яких після деокупації здійснюються дії щодо стабілізації життя на цих територіях (рятувальні операції, розмінування, відновлення роботи інфраструктури тощо). Все це, безумовно, викликає у будь-якої людини стрес та напруження, а у керівників територіальних громад, які повинні забезпечувати на максимально можливому рівні життєдіяльність своєї громади в екстремальних умовах, рівень стресу ще вищий. Отже, сьогодні більшість керівників територіальних громад мають працювати та приймати важливі управлінські рішення в екстремальних умовах, в умовах невизначеності та ризику. Від того, наскільки виваженими та доцільними будуть їх рішення, залежить доля багатьох людей, які проживають на території тієї чи іншої громади. Саме тому є необхідним дослідження особливостей прийняття управлінських рішень керівниками територіальних громад в умовах воєнного стану.

Під управлінським рішенням розуміють концентроване відображення процесу управління у вигляді команди, яка надходить від керуючої системи і є обов'язковою до виконання [1, с. 51-52]. За визначенням Л.М. Карамушки «прийняття управлінського рішення» представляє собою «вибір керівником найдоцільнішого способу розв'язання управлінської проблеми з кількох можливих варіантів» [2, с. 18]. Також управлінське рішення визначається як: вольовий акт формування послідовності дій, результат яких полягає у

досягненні конкретної цілі на основі перетворення вихідної інформації [4, с.104]; комплекс заходів щодо вибору оптимального варіанту із багатьох можливих, що здійснює керівник у межах своїх посадових повноважень та компетенції, який спрямовано на досягнення поставлених цілей [5]; сукупний результат творчого процесу (суб'єкта управління) та дій колективу (об'єкта управління) для вирішення конкретної ситуації, що виникла у зв'язку з функціонуванням системи [3].

Щодо ефективності прийняття управлінського рішення, то воно залежить від об'єктивних (пов'язані з управлінською ситуацією) та від суб'єктивних (обумовлені індивідуально-психологічними особливостями керівника) факторів, до яких відноситься стресостійкість особистості. Від останніх залежить те, наскільки керівник може приймати ефективні управлінські рішення в умовах невизначеності та ризику, адже саме в таких умовах зараз працюють керівники територіальних громад. Прийняття рішень в умовах невизначеності здійснюється в характерній для неї неповноті та недостовірності інформації, значному різноманітті, складності та одночасному впливі психологічних, соціально-економічних, політико-техногенних факторів, утворених різними, конкуруючими між собою джерелами. А вміння приймати рішення, як зазначає О.І. Санніков, в умовах невизначеності, так само як і здійснення вибору, є тими умовами життєвого та професійного самовизначення особистості, які виявляються у виборах, які вона робить [6].

З метою визначення особливостей прийняття управлінських рішень керівниками територіальних громад в умовах воєнного стану нами в період з серпня по листопад 2022 р. було проведено дослідження на базі двох територіальних громад (Матвіївської та Михайло-Лукашівської сільських територіальних громад Запорізького району Запорізької області). В дослідженні приймали участь 10 працівників зазначених громад, які займають керівні посади, а також додатково було залучено ще 8 керівників інших територіальних громад Запорізької області, яких було опитано дистанційно. Отже, загальна кількість опитаних складала 18 осіб у віці від 32 до 47 років (середній вік – 40,9

років, M (середнє) = 40,89, SD (стандартне відхилення) = $\pm 4,47$). Для визначення чинників прийняття управлінських рішень керівниками територіальних громад були використані дві методики: опитувальник «Особистісні чинники прийняття рішень (ОФР)» (Т.В. Корнілова) та «Новий опитувальник толерантності до невизначеності (НТН)» (Т.В. Корнілова).

Перша методика дозволила діагностувати наступні особистісні особливості прийняття управлінського рішення керівниками територіальних громад рішення: раціональність і готовність до ризику. Отримані результати показали, що майже половина керівників територіальних громад в умовах воєнного стану вважають за кращим приймати більш раціональні рішення (у 44,4% переважають високі показники за шкалою «раціональність») і менше всього готові до ризику. Тобто, 44,4% від усієї вибірки обмірковують свої рішення та діють при можливо повному орієнтуванні в ситуації ($M = 5,28$, $SD = \pm 4,55$), і лише 11,2% готові діяти в ситуації ризику і приймати рішення і діяти в ситуаціях невизначеності ($M = 1,22$, $SD = \pm 4,00$).

Що стосується домінування толерантності до невизначеності, то за допомогою другої методики було отримано наступні результати:

1) за шкалою «толерантність до невизначеності» 50% (в них спостерігаються високі показники) опитуваних прагнуть до змін, новизни та оригінальності, вони готові рухатися новими шляхами та віддають перевагу більш складнішим завданням, що є цінним саме для людей, що обіймають керівні посади. Крім того, вони прагнуть до можливості самостійності і виходу за рамки прийнятих обмежень ($M = 60,28$, $SD = \pm 12,96$);

2) за шкалою «інтолерантність» 55,6% всіх респондентів прагнуть до ясності, впорядкованості у всьому і для них характерне неприйняття невизначеності. Вони також вважають, що головна роль належить правилам та принципам, а також у них спостерігається дихотомічне розділення вірних та хибних способів, думок і цінностей ($M = 66,61$, $SD = \pm 12,06$);

3) за шкалою «міжособистісна інтолерантність до невизначеності» у 38,8% керівників територіальних громад спостерігаються високі показники, що

свідчить про їх прагнення до ясності та високого контролю в міжособистісних стосунках. Вони випробовують відчують дискомфорт у випадках невизначеності в стосунках з іншими. Тобто, ці люди віддають перевагу статичності в стосунках з іншими та їм дуже складно в ситуаціях невизначеності ($M = 36,39, SD = +-9,32$).

Отже, управлінське рішення є результатом аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування та вибору альтернативи з множини варіантів з метою досягнення конкретної цілі управління. На ефективність прийняття керівником територіальної громади управлінського рішення в умовах воєнного стану впливають особистісні чинники, серед яких важливе місце посідають готовність до ризику та толерантність до невизначеності. В результаті проведеного дослідження, спрямованого на вивчення особливостей прийняття управлінських рішень керівниками територіальних громад в умовах воєнного стану, було визначено, що більшість опитуваних відчують дискомфорт в ситуаціях невизначеності та мають певні труднощі щодо прийняття рішення в умовах ризику, на що здійснює суттєвий вплив рівень їх стресостійкості. Саме тому в подальшому плануємо визначити зв'язок між рівнем стресостійкості керівників територіальних громад у умовах воєнного стану та особистісними факторами прийняття ними управлінських рішень.

Література

1. Ачкасова Л. М. Оцінювання ефективності управлінських рішень // Економіка транспортного комплексу, вип. 23, 2014. С. 50-59
2. Карамушка Л. М. Психологія управління: Навч. посіб. К. : Міленіум, 2003. 344 с.
3. Осовська Г. В., Осовський О. А. Основи менеджменту: Підручник. К. : «Кондор», 2006. 664 с
4. Прищак М. Д., Лесько О. Й. Психологія управління в організації : навчальний посібник. Вінниця, 2012. 141 с.
5. Приймак В. Реалізація управлінських рішень: процесний підхід // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2008. Вип. 99-100. С. 89-93
6. Санников А. И. Психология принятия жизненных решений личностью. Диссертация на соиск. доктора психол. наук. Одеса, 2016. 508 с.